

Медведик Лев Орестович
суддя
Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області
Медведик Лев Орестович
судья
Дрогобычского горрайонного суда Львовской области
Medvedyk Lev
Judge of
Drohobych City and Region Court of Lviv Oblast

**МІСЦЕ ВИЩИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СУДІВ В СИСТЕМІ
СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ ТА ЇХ АДМІНІСТРАТИВНА ЮРИСДИКЦІЯ**

**МЕСТО ВЫСШИХ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ СУДОВ В СИСТЕМЕ
СУДОУСТРОЙСТВА УКРАИНЫ И ИХ АДМИНИСТРАТИВНАЯ ЮРИСДИКЦИЯ**

**THE PLACE OF THE HIGHER SPECIALIZED COURTS IN THE COURT
SYSTEM OF UKRAINE AND THEIR ADMINISTRATIVE JURISDICTION**

Анотація. У статті констатовано проблематику місця вищих спеціалізованих судів в системі судуоустрою України крізь призму принципів, за якими він бугується. Тезисно висвітлено неоднозначний підхід законодавця до цього питання як на рівні Конституції України, так і Закону України «Про судуострій і статус суддів». Звернено увагу на взаємозв'язок адміністративної юрисдикції вищих спеціалізованих судів із принципами побудови судуоустрою. Так, компетенція Вищого суду з питань інтелектуальної власності знайшла своє законодавче оформлення в новій редакції Господарського процесуального кодексу України, однак, разом з тим, наявні передумови для її розширення, шляхом включення до адміністративної юрисдикції Суду повноважень щодо розгляду справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності в порядку інших видів провадження. Вищий антикорупційний суд знаходиться на початку цього шляху. Дискусії щодо відповідного законопроекту та альтернативних йому, точаться з приводу предметної юрисдикції Суду. Таким чином, успішність прийняття відповідного закону залежить від прагматичності зацікавлених у цьому процесі суб'єктів.

Ключові слова: принципи судуоустрою, вищий спеціалізований суд, юрисдикція.

Аннотация. В статье констатировано проблематику места высших специализированных судов в системе судуоустройства Украины сквозь призму принципов, по котрым он строится. Тезисно освещено неоднозначный подход законодателя к этому вопросу, как на уровне Конституции Украины, так и Закона Украины «О судуоустройстве и статусе суддей». Обращено внимание на взаимосвязь административной юрисдикции высших специализированных судов с принципами обустройства судуооупроизводства. Так, компетенция Высшего суда по вопросам интеллектуальной собственности нашла своё законодательное оформление в новой редакции Хозяйственного процессуального кодекса Украины. Но, вместе с этим, есть предпосылки для её расширения, путём включения к административной юрисдикции Суду полномочий по рассмотрению дел, связанных с защитой прав интеллектуальной собственности в порядке других видов производства. Высший антикоррупционный суд находится в начале этого пути. Дискусии относительно соответствующего законопроекта и альтернативных ему, ведутся по поводу предметной юрисдикции Суду. Таким образом, успешность принятия соответствующего закона зависит от прагматичности вовлечённых в этот процесс субъектов.

Ключевые слова: принципы судуоустройства, высший специализированный суд, юрисдикция.

Summary. The article certifies the problems of the place of the higher specialized courts in the court system of Ukraine through the prism of the principles on which it is based. The ambiguous approach of the legislator to this issue is analyzed in theses, both at the level of the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine "On Judicial System and Status of Judges". The

attention is drawn to the relationship between the administrative jurisdiction of the higher specialized courts and the principles of establishing a judicial system. Thus, the competence of the Higher Court on Intellectual Property has found its legislative embodiment in the new version of the Economic Procedural Code of Ukraine. But, at the same time, there are prerequisites for its expansion, by including powers in the administrative jurisdiction of the Court to consider cases related to the protection of intellectual property rights in the order of other types of proceedings. The Higher Anti-Corruption Court is at the beginning of this path. Discussions on the relevant bill and its alternatives are taking place about the substantive jurisdiction of the Court. Hence, the success of the adoption of the foregoing Law depends on the pragmatism of the individuals involved in this process.

Key words: *principles of the court system of Ukraine, the higher specialized court, jurisdiction.*

Постановка проблеми. Модель судоустрою в Україні вкотре змінилася із прийняттям Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року (далі — Закон). Причому, принципи його побудови залишились незмінними. Однак іншими стали вищі спеціалізовані суди. Раніше вони були вищими судовими органами спеціалізованих судів. Тепер їх статус набув докорінно іншої форми і змісту. На даний час це Вищий суд з питань інтелектуальної власності (далі — ВСПІВ) та Вищий антикорупційний суд (далі — ВАС). Справи, які віднесені до їх юрисдикції визначаються процесуальним законом.

Так, компетенцію першого вже визначено Господарським процесуальним кодексом України. Однак це компетенція в галузі господарського та цивільного права, яка не охоплює розгляду кримінальних (в тому числі заявлених під час їх розгляду цивільних позовів) та адміністративних правопорушень у сфері авторського права. Частка подібних справ в Україні є незначною. ВСПІВ зі спеціально відібраними фахівцями-суддями цілком спроможний перебрати на себе частину цієї юрисдикції від місцевих загальних судів. Таким чином, значно підвищиться якісний рівень розгляду подібних справ.

Тим часом, для функціонування ВАС, постало питання ухвалення спеціального закону. За кращий законопроект зараз змагаються Президент України і депутати Верховної Ради України. Навіть попри запеклу конкуренцію, в жодному проекті Закону не розглядається питання про віднесення до компетенції цього Суду, розгляду адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією. Слід нагадати, що вони теж розглядаються місцевими загальними судами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Створення ВСПІВ та ВАС є відносно новим явищем, яке однак не залишилось без уваги провідних науковців. Так, В. Татьков позитивно оцінював перспективи створення спеціалізованого суду в сфері прав інтелектуальної власності, вказуючи на окремі аспекти прогресивності такого кроку, як ось формування єдиної судової практики, поглиблення знань і т.п. [15].

І. Коваль наголошувала на нагальності визначення питання про вид судочинства, який здійснюватиметься таким судом [2]. Цій проблематиці присвятили свої праці також Г. Андросчук, О. Дорошенко, Н. Бочарова, О. Орлюк, А. Білецька та інші.

Щодо перспектив діяльності та підходів до формування антикорупційних судів у світі надав свій аналіз професор Метью К. Стівенсон, означивши при цьому наявні ризики [6]. Серед українських вчених, проблеми формування ВАС досліджували В. Городовенко, О. Курганський, С. Глущенко, також свої застереження щодо цього висловлював Ю. Шемчушенко [16].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Цілі дослідження полягають у з'ясуванні рівня дотримання принципів, за якими будується судоустрій в Україні при створенні вищих спеціалізованих судів і як він визначає статус кожного з них, а також зосередженні уваги на можливості розширення компетенції ВСПІВ та аналізі відмінностей у підходах до визначення адміністративної юрисдикції ВАС.

Виклад основного матеріалу. В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Також, статтею 125 Конституції України, передбачено, що судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом [4].

Тим не менше, в Законі передбачено, що судоустрій будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності [9]. Таке співвідношення, рішенням Конституційного Суду України № 9-рп/2011 від 12 липня 2011 року, було визнано конституційним з огляду на чинну тоді редакцію статей 125, 129 самого Основного Закону. Тепер висновок органу конституційної юрисдикції міг би бути іншим, зважаючи на вилучення зі ст. 125 Конституції України норми про апеляційні та місцеві суди.

Принцип територіальності в розумінні Конституційного Суду України забезпечує територіальне

розмежування компетенції судів загальної юрисдикції і зумовлений потребою доступності правосуддя на всій території України [13].

На думку окремих науковців цей принцип означає розбудову судової системи судів загальної юрисдикції відповідно до адміністративно-територіального устрою, закріпленого у ст. 133 Конституції України. Він обумовлений потребою здійснення судової влади на всій території України й доступності її для всього населення. Мережа судових органів має рівномірно поширюватись на всі адміністративно-територіальні одиниці України, а судові округи судів відповідних рівнів повинні однаково співвідноситися з адміністративно-територіальними одиницями, на які поширюється їх юрисдикція [8].

Такий підхід до вирішення принципу територіальності наполегливо заперечував у своїх працях В. Шишкін, який доводив, що його необхідно трактувати не за адміністративною ознакою, а за географічною. Відокремленість територіальної юрисдикції судів від адміністративно-територіального поділу має зменшити можливості впливу адміністрації (виконавчої влади, місцевого самоврядування) на суди і стати однією з умов незалежності суддів від місцевої влади [14].

За узагальненим підходом, принцип територіальності можна визначити як територіальну юрисдикцію (підсудність) судів нижчих інстанцій, яка б забезпечувала доступність правосуддя в залежності від густоти населення, географічного розташування (наближеності) населених пунктів за наявності зв'язку та розвинутих шляхів сполучення між ними; не обов'язково тотожна з установленим адміністративно-територіальним поділом.

За Конституцією України, систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села.

Указом Президента України № 299/2017 від 29 вересня 2017 року «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності» утворено такий суд з місцезнаходженням у місті Києві [10].

На черзі утворення ВАС. І зважаючи на їх однакову структуру, місцезнаходження його також слід очікувати у місті Києві.

Доступність до цих судів звичайно буде ускладнена учасникам процесу із віддалених областей.

Принцип спеціалізації втілений у ст. 18 Закону і передбачає розгляд судами цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення [9].

З аналізу даної норми бачимо, що в основу цього принципу покладені відповідні базові галузі права.

Однак дискусією щодо застосування цього принципу породжує норма Закону про діяльність вищих спеціалізованих судів для розгляду окремих категорій справ. Такими судами визначено ВСПВ та ВАС.

Певну невизначеність складає їх винесення в позаєрархічний перелік судів, які входять в систему судоустрою в Україні.

В дисонанс між собою вступають, виписані Законом, призначення цих Вищих судів із призначеннями судових палат у складі апеляційних та касаційних судів. І ті, і інші діють для розгляду окремих категорій справ.

Крім того, розгляд окремих категорій справ у вищих спеціалізованих судах (із можливістю утворення у них судових палат для розгляду окремих категорій справ у першій інстанції), може вкотре поділятися на іще окремі підкатегорії справ.

Якщо разом з цим, врахувати спеціалізацію суддів з розгляду конкретних категорій справ місцевих, апеляційних та касаційних судів у складі Верховного Суду, то принцип спеціалізації стає доволі розмитим і його незбалансована реалізація, в свою чергу, може зашкодити принципу правової визначеності.

Назви Вищих спеціалізованих судів також не узгоджуються із принципом спеціалізації, закладеним у ст. 18 Закону. Що стосується ВСПВ — то, до його назви, в контексті спеціалізації, можна опосередковано віднести спеціальну галузь права. А от грань дотику між назвою та спеціалізацією ВАС (в контексті її розуміння Законом), до сих пір залишається нез'ясованою.

Таким чином, законодавчо сформоване підґрунтя для визначення спеціалізації у варіантах з обома Вищими судами містять революційний відхід від прийнятих самим Законом принципів та десятиліттями напрацьованими підходами практики.

Принцип інстанційності. В загальному плані під інстанційністю розуміють організацію судів відповідно до необхідності забезпечити право на перегляд судового рішення судом вищого рівня. Інстанційна побудова судової системи дає можливість невдоволеній судовим рішенням сторони звернутися до вищої судової інстанції з вимогою про його перегляд. Інстанційна система має особливе значення, оскільки вона є гарантією високої якості судочинства, що дозволяє суддям вищої інстанції з більшим досвідом, авторитетом і компетентністю виправляти можливі помилки суддів нижчої інстанції [7].

Конституційний Суд України під принципом інстанційності розглядав таку організацію судової системи, яка забезпечує право на перегляд рішення суду нижчої інстанції судом вищої [13].

Отже, даний принцип визначає місцевий суд як суд першої інстанції, апеляційні суди — як суди апеляційної інстанції, Верховний Суд — як суд касаційної інстанції, а у випадках, визначених процесуальним законом, — як суд першої або апеляційної інстанції, в порядку, встановленому процесуальним законом.

Вищі спеціалізовані суди за Законом діють як суди першої та апеляційної інстанції з розгляду окремих категорій справ. При цьому, у складі вищого спеціалізованого суду можуть утворюватися судові палати для розгляду окремих категорій справ у першій інстанції, а також утворюється апеляційна палата для розгляду справ в апеляційній інстанції. Звідси, назва судів «вищими» теж не відповідає принципу інстанційності, навіть лексично.

Рішення про утворення судової палати приймається зборами суддів відповідного вищого спеціалізованого суду. З цього ж складу суду утворюється і апеляційна палата. Яким чином відбувається її формування Законом не визначено. Якщо ж до цього додати і те, що у ВСПВ буде єдиний голова, то такий суд потенційно може бути сам собі суддею у власній справі, що суперечить позиції Європейського суду з прав людини.

Такий новаторський підхід законодавця до структури вищих спеціалізованих судів, на нашу думку, теж кардинально змінює звичну уяву про принцип інстанційності.

Відтак, принципи територіальності, спеціалізації та інстанційності, за якими проголошено побудову судоустрою в Україні, стосовно вищих спеціалізованих судів мають свою неоднозначну для розуміння специфіку.

Ілюстрація зайняття своєї ніші в системі судоустрою України на прикладі базових принципів, за якими він будується щодо вищих спеціалізованих судів дозволить нам краще зорієнтуватися в питаннях їх адміністративної юрисдикції. При цьому варто констатувати, що місцезнаходження, територіальна юрисдикція і статус суду визначаються з урахуванням цих принципів, а власне адміністративна юрисдикція Суду — визначається процесуальним законом.

З того, що вже є. Законом про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів, з 15 грудня 2017 року введено в дію нову редакцію Господарського процесуального кодексу України (далі — ГПК України). Нею визначається, що ВСПВ розглядає справи, віднесені до його компетенції, в порядку, передбаченому цим

Кодексом. Перелік їх наданий в ч. 2 ст. 20. Даним переліком по суті визначається юрисдикція цього Суду. Справи у цих спорах ВСПВ розглядає як суд першої інстанції. Судові рішення, ухвалені цим судом в апеляційному порядку, переглядає його апеляційна палата.

Дані норми вводяться в дію відколи ВСПВ починає свою роботу, а саме — з дня, наступного за днем опублікування у газеті «Голос України» повідомлення про початок роботи цього Суду.

До цього часу, справи щодо прав інтелектуальної власності розглядаються судами за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу, відповідно до правил юрисдикції (підвідомчості, підсудності), які діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу [1].

Книгою четвертою «Право інтелектуальної власності» Цивільного кодексу України регламентовано визначення видів цього права і право на звернення до суду за його захистом у відповідності до ст. 16 цього Кодексу. Дана частина норм є базою для вирішення подібних спорів та застосування цивільної відповідальності.

Але Конституцією України не заборонено притягувати до юридичної відповідальності різного виду за одне й те саме правопорушення. І тут, якщо старатись досягнути питання захисту права інтелектуальної власності в комплексі, — слід звернутись до потенційної юрисдикції суду в сегменті інших видів відповідальності.

Так ось — єдина стаття 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП) передбачає адміністративну відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності. Протиправна винна дія підпадає під санкцію вказаної статті, якщо вона виявляється у незаконному використанні об'єкта права інтелектуальної власності (з відповідною конкретизацією випадків); привласненні авторства на такий об'єкт; іншому умисному порушенні прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом. Така справа підвідомча судді районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду [3].

Зміни до цієї статті не вносились з 2001 року.

Крім того, статтями 176, 177 Кримінального кодексу України (далі — КК України) передбачено кримінальну відповідальність за діяння, пов'язані з порушенням права інтелектуальної власності. З об'єктивної сторони, відповідальність передбачена по суті за ті ж правопорушення, що вказані у вищезгаданій статті КУпАП, але із вказівкою на кваліфікуючу ознаку щодо розміру заподіяної протиправними діяннями шкоди та суспільну небезпеку [5].

В даному випадку кримінальне провадження у першій інстанції здійснюють місцеві (районні, міські, районні у містах, міськрайонні) суди.

На що очікуємо? Відкликаний законопроект «Про антикорупційні суди» № 6011 від 01.02.2017 року, передбачав, що такий суд здійснює правосуддя як суд першої інстанції у справах, підслідних Національному антикорупційному бюро України, в порядку, встановленому процесуальним законом [11].

Акцент юрисдикційної спрямованості у цьому документі ставився на норму процесуального права (статтю 216 Кримінального процесуального кодексу України), яка визначає підслідність одного з органів досудового розслідування.

Поданий Президентом України проект Закону «Про Вищий антикорупційний суд», завданням такого ставить здійснення правосуддя відповідно до визначених законом засад та процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними злочинів та судового контролю за досудовим розслідуванням цих злочинів. Відтак, статтею 4 цього документа передбачено, що ВАС здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до його юрисдикції (підсудності), яка поширюється на всю територію України процесуальним законом.

Змінами до процесуального закону, пропонується доповнити Кримінальний процесуальний кодекс України (далі — КПК України) статтею 33–1 про предметну підсудність ВАСу кримінальних проваджень стосовно корупційних злочинів та інших злочинів, пов'язаних із такими злочинами та об'єднаних із ними в одне кримінальне провадження за умови, що розмір предмета злочину (предметів злочинів) або завданої ним (ними) шкоди в п'ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення злочину (злочинів) [12].

В даному випадку юрисдикційний пріоритет надається виходячи із норми матеріального права, яка містить поняття корупційних злочинів. Мова йде про примітку до ст. 45 КК України, відповідно до якої, такими вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364–1, 365–2, 368–369–2 цього Кодексу. Визначення злочинів, пов'язаних із корупційними, в законодавстві немає.

Таким чином, для визначення адміністративної юрисдикції Вищого антикорупційного суду Президентом України пропонується застосува-

ти критерій за складом злочинів та критерій, визначення якому не існує.

Крім цього, 27 грудня 2017 року, 5 січня 2018 року та 10 січня 2018 року подано чотири альтернативні законопроекти про Вищий антикорупційний суд № 7440-1, № 7440-2, № 7440-3, № 7440-4, сутність яких полягає у визначенні аналогічних завдань ВАСу та його підсудності щодо кримінальних правопорушень, досудове розслідування яких проводилося Національним антикорупційним бюро України (в останньому — ще й Державним бюро розслідувань).

Власне підсудність нового суду за альтернативними законопроектами і є їх основною відмінністю від президентського законопроекту, оскільки вони виокремлюють злочини, які несуть основну суспільну небезпеку.

Згідно ст. 31 ч. 3 Закону, Вищі спеціалізовані суди розглядають справи, які віднесені до їх юрисдикції процесуальним законом, тобто змін до КПК України також слід очікувати в будь-якому випадку [9].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Законом України «Про судоустрій і статус суддів» в порівнянні з Конституцією України розширено чисельність принципів за якими будується судоустрій.

Нормативно, Вищі спеціалізовані суди систему судоустрою не складають, але відповідно до Закону у ній діють. Таким чином, норма статті 3 Закону про те, що суди України утворюють єдину систему, є декларативною.

Порядок організації та діяльності Вищих спеціалізованих судів не узгоджується з принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності, за якими будується судоустрій. Відповідно, з відходом від них, визначались їх місцезнаходження, територіальна юрисдикція і статус.

Очевидно, що адміністративна юрисдикція ВСПВ вбирає в себе частину справ, які розглядаються за правилами господарського та цивільного процесу.

Однак, для довершеності результату, згідно вимог та потреб сьогодення, необхідно розширити перелік адміністративних правопорушень у сфері прав інтелектуальної власності та збільшити за них відповідальність, внівши відповідні зміни до КУпАП. Диспозиції статей 176, 177 Кримінального кодексу України, слід звільнити від кваліфікаційної ознаки за величиною шкоди (що є вкрай обтяжливим в частині доведення для слідчих органів), замінивши її ознакою повторності, після притягнення за аналогічні діяння до адміністративної відповідальності. Законодавчо віднести такі справи до юрисдикції ВСПВ, замкнувши на ньому таким чином усю судову юрисдикцію в частині захисту прав інтелектуальної власності.

Безумовно, що законодавче підґрунтя для функціонування Вищих спеціалізованих судів з часом буде удосконалюватись. Але нагальною вимогою сьогодення є створення єдиного і дієвого державного органу, здатного контролювати увесь процес здійснення права інтелектуальної власності; авторитетно врегульовувати потенційні спори в позасудовому порядку.

Щоправда, для цього, державі слід відмовитись від прийняття планів, концепцій та стратегій, що но-

сять пасивно-декларативний характер і переважно не виконуються, та перейти до реальних поступальних кроків, що в змозі різко, на краще виправити ситуацію із захистом права інтелектуальної власності.

Адміністративна юрисдикція ВАСу перебуває на шляху свого законодавчого оформлення. На даний процес мають суттєвий вплив не тільки внутрішні, а й зовнішні чинники, тому передчасно прогнозувати результат його завершення. Напрямок руху суб'єктів законодавчої ініціативи в цьому плані зрозумілий.

Література

1. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798 / База даних «Законодавство України» // ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 14.01.2018).
2. Коваль І. Щодо правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності / Теорія і практика інтелектуальної власності: електрон. версія жур. 2016. № 5. Дата оновлення: 01.01.2017. URL: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2017/01/Koval-I..pdf> (дата звернення: 20.12.2017).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X / База даних «Законодавство України» // ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 13.01.2018).
4. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР / База даних «Законодавство України» // ВР України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.12.2017).
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III / База даних «Законодавство України» // ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 13.01.2018).
6. Метью К. Стівенсон, Софі А. Шютте. Спеціалізовані антикорупційні суди. Порівняльний аналіз / Випуск U4. Лютий 2017. № 5. Дата оновлення: 01.05.2017. URL: <http://www.u4.no/assets/publications/U4Issue-2017-5-UKR.pdf> (дата звернення: 20.12.2017).
7. Організація судових та правоохоронних органів. Інстанційність: підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів / І. Є. Марочкін [та ін.]. Харків: ТОВ «Одіссей», 2007. 528 с. Радник: Український юридичний портал: сайт. URL: <http://radnuk.info/pidrychnuku/sydovi-orgonu/502-tuxui/10747-34-.html> (дата звернення: 12.01.2018).
8. Організація судових та правоохоронних органів. Територіальність: підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів / І. Є. Марочкін [та ін.]. Харків: ТОВ «Одіссей», 2007. 528 с. Радник: Український юридичний портал: сайт. URL: <http://radnuk.info/pidrychnuku/sydovi-orgonu/502-tuxui/10749-32-.html> (дата звернення: 12.01.2018).
9. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII / База даних «Законодавство України» // ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 11.01.2018).
10. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: указ Президента України від 29.09.2017 № 299/2017 / База даних «Законодавство України» // ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/299/2017> (дата звернення: 14.01.2018).
11. Проект Закону про антикорупційні суди від 01.02.2017 р. № 6011 / Верховна Рада України: сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61038 (дата звернення: 10.01.2018).
12. Проект Закону про Вищий антикорупційний суд від 22.12.2017 р. № 74406011 / Верховна Рада України: сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63218 (дата звернення: 10.01.2018).
13. Рішення Конституційного Суду України від 12.07.2011 р. № 9-рп/2011 / База даних «Законодавство України» // ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-11/ed20111230> (дата звернення: 11.01.2018).
14. Спеціалізація, територіальність та інстанційність в організації системи судів України / ЦППР: сайт. Дата оновлення: 23.11.2005. URL: <http://pravo.org.ua/ua/news/2672-> (дата звернення: 11.01.2018).
15. Татков В. До питання про суд з інтелектуальних прав / Теорія і практика інтелектуальної власності: електрон. версія жур. 2013. № 1. Дата оновлення: 07.01.2017. URL: ftp://ftp.s43.freehost.com.ua/2013_1/6.pdf (дата звернення: 10.01.2018).

16. Шемшученко Ю. С. Судова влада в Україні: сучасна доктрина, механізми та перспективи реалізації. Стенограма наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 21 грудня 2016 року / Вісн. НАН України: електрон. версія жур. 2017. № 2. Дата оновлення: 01.02.2017. URL: ftp://ftp.nas.gov.ua/akademperiodyka/Downloads/Visnyk_NANU/downloads/2017/PDF%20Visn_2-2017/Visn_2-2017+8_Shemshuchenko.pdf (дата звернення: 25.12.2017).

References

1. Ghospodarskyj procesualnyj kodeks Ukrainy 1991. Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>. [14 January 2018].
2. Kovalj, I 2016, 'Shhodo pravovogho statusu Vyshhogho sudu z pytanj intelektualnoji vlasnosti', *Teorija i praktyka intelektualnoji vlasnosti*, no. 5, pp. 39–44. Available from: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2017/01/Koval-I..pdf>. [20 December 2017].
3. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennja 1984. Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. [13 January 2018].
4. Konstytucija Ukrainy 1996. Available from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. [25 December 2017].
5. Kryminalnyj kodeks Ukrainy 2001. Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. [13 January 2018].
6. Metjju K Stivenсон & Sofi A Shjutte 2017, 'Specializovani antykorupcijni sudy. Porivnjalnyj analiz', U4, no. 5. Available from: <http://www.u4.no/assets/publications/U4Issue-2017-5-UKR.pdf>. [20 December 2017].
7. Marochkin, I Je, Sibiljova, N V, Tykhyj, V P 2007, 'Instancijnistj' in Marochkin, I Je & Sibiljova, N V, (eds), *Orghanizacija sudovykh ta pravookhoronnykh orghaniv*, TOV «Odissej», Kharkiv. Available from: <http://radnuk.info/pidrychnuku/sydovi-orgonu/502-tuxui/10747-34-.html>. [12 January 2018].
8. Marochkin, I Je, Sibiljova, N V, Tykhyj, V P 2007, 'Terytorialnistj' in Marochkin, I Je & Sibiljova, N V, (eds), *Orghanizacija sudovykh ta pravookhoronnykh orghaniv*, TOV «Odissej», Kharkiv. Available from: <http://radnuk.info/pidrychnuku/sydovi-orgonu/502-tuxui/10749-32-.html>. [12 January 2018].
9. Pro sudoustrij i status suddiv: Zakon Ukrainy 2016. Available from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>. [11 January 2018].
10. Pro utvorennja Vyshhogho sudu z pytanj intelektualnoji vlasnosti: ukaz Prezydenta Ukrainy 2017. Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/299/2017>. [14 January 2018].
11. Proekt Zakonu pro antykorupcijni sudy 2017. Available from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61038. [10 January 2018].
12. Proekt Zakonu pro Vyshhyj antykorupcijnyj sud 2017. Available from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63218. [10 January 2018].
13. Rishennja Konstytucijnogho Sudu Ukrainy 2011. Available from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-11/ed20111230>. [11 January 2018].
14. Specializacija, terytorialnistj ta instancijnistj v orghanizaciji systemy sudiv Ukrainy 2005. Available from: <http://pravo.org.ua/ua/news/2672->. [11 January 2018].
15. Tatjkov, V 2013, 'Do pytannja pro sud z intelektualnykh prav', *Teorija i praktyka intelektualnoji vlasnosti*, no. 1, pp. 42–47. Available from: ftp://ftp.s43.freehost.com.ua/2013_1/6.pdf. [10 January 2018].
16. Shemshuchenko, Ju S 2017, 'Sudova vlada v Ukraini: suchasna doktryna, mekhanizmy ta perspektyvy realizaciji' [Stenoghrama naukojoi dopovidi na zasidanni Prezydiji NAN Ukrainy 21 ghrudnja 2016 roku], *Visn. NAN Ukrainy*, no. 2. Available from: ftp://ftp.nas.gov.ua/akademperiodyka/Downloads/Visnyk_NANU/downloads/2017/PDF%20Visn_2-2017/Visn_2-2017+8_Shemshuchenko.pdf. [25 December 2017].